

HARIDUS JA USUELU

Koolidel ja kirikul olid mõisatega tihedad seosed. Mõisnikud pidid täitma mitmeid auameteid. Üheks neist oli kihelkonna kirikueestseisja. Kirikueestseisja oli kihelkonnakiriku ametnik, kes valiti tavaliselt kohalike mõisnike hulgast ja pidi täitma majanduslikke ning politseilisi ülesandeid. Amet loodi arvatavasti 16. sajandi alguses ja kaotati 1919. aastal.

1786. aastal anti välja Venemaa rahvakoolide määrus, mille järgi tuli maakonnalinnades avada 2-klassilisi alamrahvakoole ja kubermangulinnades 4-klassilisi ülemrahvakoole. Järgmisel aastal ilmunud seadus nõudis, et ka mõisakogukondades alamad ja kihelkonnakeskustes kõrgemad koolid avataks. 1788. aastal Rõuges veel kihelkonnakoole ei olnud, selle eest tegutses seal seal aga 14 külakooli. 1851. aastal tegutses kindlasti juba ka kihelkonnakool (Lembit Andresen. Eesti kooli ajalugu algusest kuni 1940. aastani. Tallinn, Avita, 2003).

1845. aasta suvel vallandus Lõuna-Eestis talupoegade üleminek õigeusku, mille ajendiks oli usk keisri headusesse ning lootus nii maad saada, teoorjusest vabaneda ja muid soodustusi nautida. Mingisuguseid soodustusi sellega ei kaasnenum ja nii soovisid mitmed talupojad peagi luteri usku tagasi minna, mis vahel osutus aga üsna keeruliseks.

1

Zurzeige von der Pfarretheil der Luth. Gemeinde zu Rauge in Dorpaten Kreis 1772											
Namen	Alter	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort	Wohnort
1. Rauge, 42	51	14	112	3	1	3	1	40	47	1	165
2. Rauge, 88	80	24	171	1	1	1	1	18	98	5	260
3. Rauge, 113	101	47	134	1	1	1	1	18	187	3	467
4. Rauge, 27	20	187	52	1	1	1	1	18	52	1	100
5. Rauge, 52	55	133	111	1	1	1	1	18	93	4	170
6. Rauge, 73	80	24	171	1	1	1	1	18	92	7	259
7. Rauge, 78	63	281	218	1	1	1	1	18	92	7	259
8. Rauge, 55	79	157	123	1	1	1	1	18	92	7	259
9. Rauge, 59	60	199	183	1	1	1	1	18	92	7	259
10. Rauge, 19	21	98	88	1	1	1	1	18	92	7	259
11. Rauge, 28	17	109	91	1	1	1	1	18	92	7	259
12. Rauge, 37	24	105	93	1	1	1	1	18	92	7	259
13. Rauge, 16	18	159	139	1	1	1	1	18	92	7	259
14. Rauge, 18	9	119	6	1	1	1	1	18	92	7	259
15. Rauge, 12	10	146	41	1	1	1	1	18	92	7	259
Summa	697	653	242	188	4	2	36	38	618	1027	46
Rauge Pfarre 12. Januari 1772											
J. F. Lohmann, Pastor loci.											

1 Rõuge pastori 1772. aasta aruanne Liivimaa konsistooriumile.

LVA F 233, n 1, s 523.

Mõisate kaupa on ära toodud andmed elanike lugemisoskuse, katekismuse tundmise ning armulaua käimise kohta. Rogosi mõisas oskas lugeda 52 poissi ja 55 tüdrukut ning 133 meest ja 111 naist. Kogu kihelkonnas ei osanud pastori andmeil lugeda vaid 3 meest ja 2 naist. Katekismust tundis 69 meest ja 93 naist, katekismust ei tundnud aga 4 meest ning 2 naist. Armulaual oli Rogosit käinud 170 meest ja 168 naist.

2 Rõuge kihelkonnakooli õpilaste nimekirj 1883. aastast.

EAA F 1268, n 1, s 219, L 4.

Osa kihelkonnakooli kassa aruandest. Rogosi vallast õppis 1882. aastal kihelkonnakoolis kaks noormeest – Andre Peetri poeg Meeh ja Peeter Jaani poeg Mölder. Kooliraha tuli maksta 3 rubla.

3 Kirikueestseisja Victor von Glasenappi poolt Rõuge kirikumõisale saadetud kutse osalemiseks 1914. aastal toimuvale kihelkonnakonvendil.

EAA F 1268, n 1, s 218, L 195

Koosoleku päevakorras oli muuhulgas eelmise koosoleku protokollini nitamine, revisjoni komisjoni aruanne kassa seisust, järgmise aasta eelarve, ülevaade 1914. aasta ehitustöödest, järgmise aasta hoonete remont ja ülemkirikueestseisja ametist tulnud kirjade ettelugemine.

4 Rõuge pastoraadimetsa jagamise protokoll.

EAA F 1268, n 1, s 218, L 169 ja 169p.

Muuhulgas tegeles kirikueestseisja ka pastoraadi varade haldamisega. Pastoraadi mets oli 1902. aastal kaardistatud ning nüüd määrati kindlaks selle edasine kasutus: osa jäeti kasvama, teist osa võis kasutada. Samuti määrati kindlaks, et järgmisel aastal ostetakse teatavatest metsaosadest puitu ekspordiks. Metsa pidi valvama hakkama metsavaht, kellele ehitatakse maja ja tall ning antakse aiamaad.

5 Usuvahetajate ülekuulamise protokoll.

EAA F 950, n 1, s 1473.

Mitmete teiste hulgas oli õigeusku usku üle läinud ka 25 aastane Rogosi talupoeg Karl Kõedra. Ta polnud veel armulaual käinud. Paar nädalat varem oli tal sündinud tütar, kes ei olnud veel ristitud, sest ema ei tahtnud last õigeusklike vaimulike kätte anda. Õigeusku üle minema oli teda veennud preester Horn.

2

Rauge Pfarre	
Namen	Alter
1. Rauge, 42	51
2. Rauge, 88	80
3. Rauge, 113	101
4. Rauge, 27	20
5. Rauge, 52	55
6. Rauge, 73	80
7. Rauge, 78	63
8. Rauge, 55	79
9. Rauge, 59	60
10. Rauge, 19	21
11. Rauge, 28	17
12. Rauge, 37	24
13. Rauge, 16	18
14. Rauge, 18	9
15. Rauge, 12	10
Summa	697

3

Rauge Pfarre	
Namen	Alter
1. Rauge, 42	51
2. Rauge, 88	80
3. Rauge, 113	101
4. Rauge, 27	20
5. Rauge, 52	55
6. Rauge, 73	80
7. Rauge, 78	63
8. Rauge, 55	79
9. Rauge, 59	60
10. Rauge, 19	21
11. Rauge, 28	17
12. Rauge, 37	24
13. Rauge, 16	18
14. Rauge, 18	9
15. Rauge, 12	10
Summa	697

4

Pastorall	
Namen	Alter
1. Rauge, 42	51
2. Rauge, 88	80
3. Rauge, 113	101
4. Rauge, 27	20
5. Rauge, 52	55
6. Rauge, 73	80
7. Rauge, 78	63
8. Rauge, 55	79
9. Rauge, 59	60
10. Rauge, 19	21
11. Rauge, 28	17
12. Rauge, 37	24
13. Rauge, 16	18
14. Rauge, 18	9
15. Rauge, 12	10
Summa	697

5

Pastorall	
Namen	Alter
1. Rauge, 42	51
2. Rauge, 88	80
3. Rauge, 113	101
4. Rauge, 27	20
5. Rauge, 52	55
6. Rauge, 73	80
7. Rauge, 78	63
8. Rauge, 55	79
9. Rauge, 59	60
10. Rauge, 19	21
11. Rauge, 28	17
12. Rauge, 37	24
13. Rauge, 16	18
14. Rauge, 18	9
15. Rauge, 12	10
Summa	697

6

Pastorall	
Namen	Alter
1. Rauge, 42	51
2. Rauge, 88	80
3. Rauge, 113	101
4. Rauge, 27	20
5. Rauge, 52	55
6. Rauge, 73	80
7. Rauge, 78	63
8. Rauge, 55	79
9. Rauge, 59	60
10. Rauge, 19	21
11. Rauge, 28	17
12. Rauge, 37	24
13. Rauge, 16	18
14. Rauge, 18	9
15. Rauge, 12	10
Summa	697